

**Видання присвячене
115-й річниці Одеської національної академії харчових технологій
та 5-й річниці Навчально-наукового інституту прикладної економіки
та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна**

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

НТБ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеська національна академія харчових технологій
НАУКОВА ШКОЛА
«Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної
безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності»

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

За редакцією **О. І. Павлова**

Одеса
«Астропринт»
2017

Адаптивні стратегії розвитку підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу : матеріали наукового симпозиуму з міжнародною участю (19 травня 2017 р., м. Одеса) / Наукова школа «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності» ; за ред. О. І. Павлова ; Одеська національна академія харчових технологій. — Одеса : Астропринт, 2017. — 232 с.

ISBN 978–966–927–252–2

У збірнику подано тексти доповідей учасників наукового симпозиуму, які представляють науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади України та зарубіжних країн. У них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади, інструменти, механізми та напрями стратегічного управління сталим та безпечним розвитком підприємств харчової промисловості в умовах мінливого середовища господарювання.

Видання розраховане на наукових співробітників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, економістів, менеджерів, маркетингологів та інших фахівців галузі харчової промисловості.

УДК 338.439(063)

ISBN 978–966–927–252–2

© Одеська національна академія харчових технологій, 2017

Павлов О. І.
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО 11

Тематичний напрям 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Андрєєва Н. М., Зіньковська Д. В.
Маркетингова діагностика експортного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери як інструмент прийняття стратегічних рішень 13

Антоненко М. Н.
Новая политическая идеология эволюции предприятий АПК Беларуси 18

Дідух С. М.
Основні принципи і напрями розвитку агропродовольчої сфери України 23

Коваленко О. В.
Щодо стратегічних пріоритетів державної продовольчої політики в умовах сьогочасних викликів 26

Крисанов Д. Ф.
Теоретичні засади і прикладні аспекти формування європейської моделі харчової безпеки в аграрному секторі економіки України 30

Кулаковська Т. А.
Системний підхід до регулювання сталого та збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України 47

Пармакли Д. М., Дудогло Т. Д.
Примеры графического метода исследований в экономике ... 52

Тематичний напрям 2

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Бондар В. А.

Перспективи розвитку ринку органічних продуктів
України 61

Самофатова В. А.

Формування сільсько-міського континууму
для забезпечення сталого розвитку агропродовольчої
сфери регіону 65

Тематичний напрям 3

**РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Козак К. Б.

Ефективне управління персоналом як передумова
виживання вітчизняних підприємств у конкурентному
середовищі 70

Смоквін М. В.

Стан та основні напрями розвитку підприємств харчової
промисловості Одеської області 74

Тематичний напрям 4

**ЕФЕКТИВНІСТЬ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ХАРЧОВІЙ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Гончарук А. Г., Лазарева Н. О.

Про ефективність українського виноробства:
порівняльний аналіз 78

Дерменжі Д. Ф.

Вплив змін до Податкового кодексу України на економіку
країни 82

Тематичний напрям 5

**СТРАТЕГІЯ АКТИВНОЇ І ПАСИВНОЇ АДАПТАЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ДО МІНЛИВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Каламан О. Б.

Стратегічні напрями удосконалення регулювання
виноробної галузі 87

Фрум О. Л.

Застосовність активних адаптивних стратегій в стратегічному
управлінні підприємствами 91

Тематичний напрям 6

**ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Баранюк Х. О.

Дослідження окремих аспектів впливу факторів
на конкурентоспроможність підприємств 96

Бєлошапко М. О., Лобоцька Л. Л.

Розвиток ринку лізингових послуг для агропродовольчої
сфери України на сучасному етапі 100

Егунов Ю. А., Егунова И. Н.

Управление устойчивостью оптимальной производственной
программы предприятия 106

Касян С. Я.

Аграрна логістична дистрибуція та маркетингові
комунікаційні технології харчових підприємств: складові
інтерактивності 110

Ліпова О. Л.

Впровадження управлінських інновацій на підприємствах
харчової промисловості 116

Магденко С. О., Ощепков О. П.

Дослідження питань впровадження інновацій
на підприємствах м'ясопереробної галузі 121

Ніценко В. С.

Напрями підвищення енергоефективності
на підприємствах харчової промисловості 124

Іртищева І. О.	
Еколого-економічні проблеми використання води в харчовій промисловості	215
Мартинюк О. М.	
Адаптивний механізм екологізації інноваційної діяльності підприємств агропродовольчої сфери України: стратегічні та проблемні питання впровадження	218
Меглей В. І.	
Екологічні складові якості агропродовольчої продукції	222
Щурик М. В.	
Екологічні пріоритети підприємств харчової промисловості в агропромисловому комплексі	226

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні друзі!

Проведення нашого наукового симпозіуму співпало у часі зі знаменними подіями — 115-ю річницею Одеської національної академії харчових технологій та п'ятиріччям з утворення Навчально-наукового інституту прикладної економіки та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна (ННІПЕтаМ) й наукової школи «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності».

За останні п'ять років в рамках тематики наукової школи підготовлено та захищено 4 докторських (2 було підготовлено на кафедрі економіки промисловості, а захищено на створеній на її базі кафедрі управління бізнесом; по 1 — на кафедрах менеджменту і логістики та маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 17 кандидатських (по 5 — на кафедрах економіки промисловості, менеджменту і логістики, обліку і аудиту, 2 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) дисертацій. За участю викладачів, докторантів, аспірантів, студентів академії, вітчизняних та зарубіжних науковців видано 16 колективних (6 — на кафедрі менеджменту і логістики, по 5 — на кафедрах обліку і аудиту та економіки промисловості, 1 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 7 індивідуальних (6 — на кафедрі економіки промисловості, 1 — на кафедрі менеджменту і логістики) монографій. З 2012 року проведено 4 міжнародних науково-практичних конференцій, а також наукові конференція, симпозіум, семінар, 4 колоквиуми з міжнародною участю. За підсумками їх роботи видано 1 монографію та 10 збірників тез доповідей.

В нашому науковому симпозіумі взяли участь наукові співробітники, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, державні службовці чотирьох зарубіжних країн та десяти міст України, які представляють Державну установу «Інститут економіки та прогнозування» НАН

України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інститут продовольчих ресурсів НААН, вищі навчальні заклади нашої країни, органи державної влади.

Наша діяльність в рамках тематичної спрямованості наукової школи є свідченням її користі для науки та чималого значення для вітчизняної практики господарювання.

Бажаю усім подальшої плідної роботи, творчості та натхнення.

З найкращими побажаннями
керівник наукової школи, завідувач
кафедри економіки промисловості ОНАХТ,
перший директор ННПЕтаМ,
доктор економічних наук, професор
Павлов Олександр Іванович

Тематичний напрям 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н. М. Андрєєва

д-р екон. наук; головний науковий співробітник Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса, Україна

Д. В. Зіньковська

аспірантка кафедри маркетингу Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна

МАРКЕТИНГОВА ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується посиленням ролі процесів інтеграції, глобалізації, соціалізації, інформатизації та екологізації виробництва. Це призводить до того, що ключовим вектором розвитку вітчизняних підприємств стає зовнішньоекономічна діяльність. Від можливостей підприємств до участі у міжнародній економічній співпраці залежить динаміка розвитку економіки України в цілому. Цей принцип є актуальним для усіх галузей економіки, проте доцільним є виділення провідної, стратегічної галузі, зрушення у якій сприятимуть розвитку і суміжних сфер. Такою галуззю може бути агропромисловий комплекс економіки України. Продукція, що випускається підприємствами агропродовольчої сфери, користується попитом серед споживачів на міжнародному ринку. Зробити такий висновок можливо після аналізу показників структури експорту та імпорту. Частка експорту продукції агропромислового комплексу України за період з 2006 по 2015 роки зросла з 11,86 % до 38,19 %, тобто більше ніж у 3 рази. В той час як імпорт зріс за той самий період із 7 % до 9,3 % [1, с. 7].

Саме тому більшого значення набуває вивчення поняття експортного потенціалу підприємства, інструментарію його дослідження та оцінки, а також методів керування ним. На нашу думку, ефективними

Тематичний напрям 4

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ
У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ**А. Г. Гончарук***д-р екон. наук, професор; завідувач кафедри бізнес-адміністрування
і корпоративної безпеки Міжнародного гуманітарного університету,
м. Одеса, Україна***Н. О. Лазарева***аспірантка кафедри бізнес-адміністрування і корпоративної безпеки
Міжнародного гуманітарного університету, м. Одеса, Україна***ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИНОРОБСТВА:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

Виноробство в Україні — розвинена галузь промисловості з давніми традиціями. Втім часто традиційні способи виробництва програють у конкурентній боротьбі виробництвам, заснованим на сучасних інноваційних технологіях. Необхідною умовою виживання виноробства в жорстких конкурентних умовах є забезпечення його високої ефективності.

Сьогодні українським виробникам на власному ринку доводиться конкурувати з продукцією практично з усього винного світу, починаючи з традиційно виноробних країн Півдня Європи (Франція, Іспанія, Італія тощо) та закінчуючи країнами, які відносно недавно освоїли цю галузь виробництва (Китай, Канада, Велика Британія тощо). Тому для оцінки його ефективності необхідно порівнювати її рівень з ефективністю виноробства у відповідних країнах [1].

Аналіз вітчизняного виноробства, що проводився за результатами діяльності у 2014 році 11 виноробних підприємств різних регіонів країни, свідчить, що в цій галузі кожен працівник в середньому забезпечує виробництво та реалізацію продукції на майже 1 млн грн, що є достатньо непоганим показником для харчового бізнесу.

Для остаточних висновків щодо ефективності використання основних факторів виробництва ми порівняли значення основних показників роботи (матеріаловіддача, фондівіддача та продуктивність

праці) українських виноробів з аналогічними показниками інших виноробних країн, а саме: США, Китаю, Австралії, Німеччини, Франції, Канади, Великої Британії, Іспанії, Чилі, Нової Зеландії, ПАР та Угорщини.

Міжнародне порівняння середніх значень матеріаловіддачі наведено на рисунку 1.

В Україні, у порівнянні з іншими досліджуваними країнами, середній рівень ефективності використання предметів праці виноробними компаніями є найгіршим й у 2–3 рази нижчий за такі країни, як Італія чи Іспанія. З одного боку, це свідчить про недостатню повну переробку сировини, велику кількість відходів та браку, а також про відносно невелику частку доданої вартості в українській виноробній продукції. З іншого боку, це говорить про значні резерви, які можуть використовувати вітчизняні виноробники задля підвищення ефективності діяльності у разі використання кращого зарубіжного досвіду.

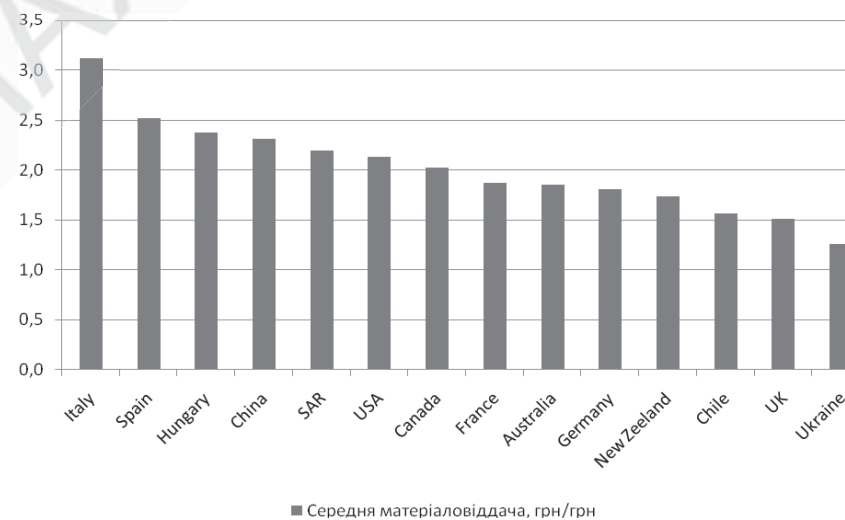

Рис. 1. Ефективність використання сировини виноробними компаніями України та зарубіжних країн

Взірцем високої ефективності використання предметів праці є італійська компанія Davide Campari-Milano S. P. A., що має найвищий рівень матеріаловіддачі. Її колишнє дочірнє підприємство ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» має один з найкращих рівнів

матеріаловіддачі в Україні, що свідчить про високий рівень технологічності, який дозволяє отримувати найвищу віддачу з використаної сировини.

Міжнародне порівняння середніх значень фондовіддачі наведено на рисунку 2.

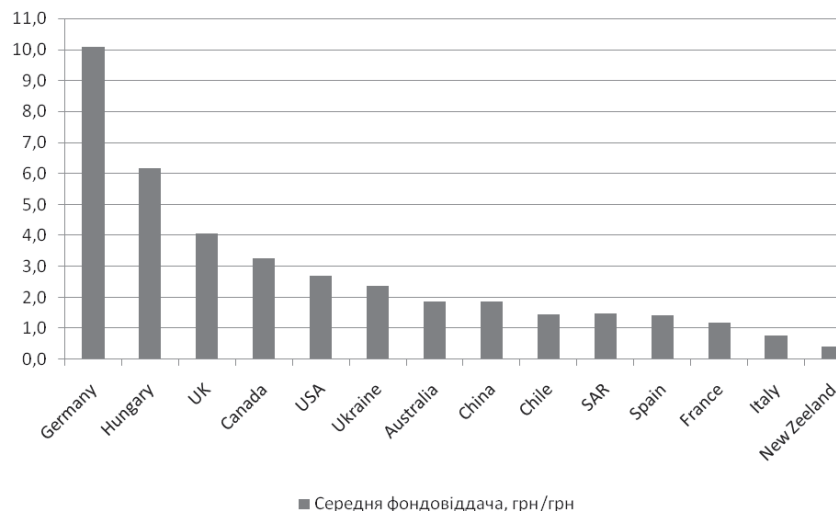

Рис. 2. Ефективність використання засобів праці виноробними компаніями України та зарубіжних країн

За цим показником Україна опинилась в середині рейтингу (на 6-му місці) завдяки таким підприємствам, як ПАТ «Київський завод шампанських вин «Столичний» та ТОВ ПТК «Шабо». Без цих компаній середній рівень фондовіддачі для нашої країни був би одним з останніх.

Значний розрив у порівнянні з Німеччиною свідчить про існування резервів підвищення ефективності використання засобів праці українськими виноробами. Цей рейтинг дає певні орієнтири тим українським компаніям, які бажають прискорити окупність основного капіталу.

Взірцем високої ефективності використання засобів праці є німецька компанія Schloss Wachenheim AG, що має найвищий рівень фондовіддачі та займає першу позицію у загальному міжнародному рейтингу суперфективності. Ця компанія напевно може стати еталоном для багатьох українських виноробних підприємств.

Міжнародне порівняння середніх значень продуктивності праці наведено на рисунку 3.

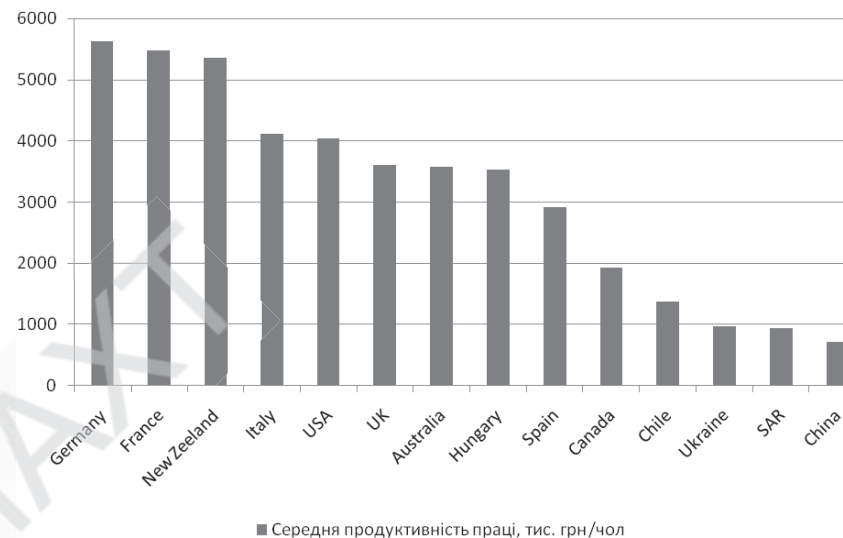

Рис. 3. Середня продуктивність праці на виноробних компаніях України та зарубіжних країн

Таким чином, порівняльна оцінка ефективності використання основних факторів виробництва на виноробних підприємствах дозволяє зробити наступні висновки:

- 1) українські виноробні компанії неефективно використовують предмети праці (сировину) та живу працю, через що рівень матеріаловіддачі та продуктивності праці на них є одними з найгірших у світі;
- 2) за рівнем використання засобів праці вітчизняні компанії посідають шосту сходинку у побудованому рейтингу, втім середнє значення їх фондовіддачі у кілька разів нижче за німецькі та угорські виноробні компанії, що свідчить про існування резервів її зростання для українських виноробів;
- 3) за більшістю факторів найкращими у світі виявились німецькі винороби, які можуть стати еталоном для переймання досвіду українськими виноробними компаніями задля забезпечення високої ефективності діяльності (світового рівня).

Література

1. Гончарук А. Г. Формування механізму управління ефективністю підприємства (на прикладі харчової промисловості) : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Гончарук Анатолій Григорович. — Одеса, 2010. — 474 с.

Д. Ф. Дерменжі

студентка факультету економіки, бізнесу і контролю
Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса, Україна

ВПЛИВ ЗМІН ДО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Податкова система України є однією з найбільш складних не тільки серед європейських країн, а й у більш глобальному вимірі. Це регулярно підтверджують міжнародні рейтинги. За даними рейтингу Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes 2016 Україна посідає 108-ме місце зі 189 країн світу за умовами сплати податків [3]. Загальне податкове навантаження на підприємства складає 52,2 %. Основними видами податків, які впливають на розмір цього відсотка, є податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Розглянемо кожен вид податків окремо і проведемо порівняльний аналіз їх розміру з відповідними податками в розвинутих країнах ЄС.

Податок на прибуток — прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії і т. д.) і визначається як дохід від діяльності компанії за мінусом суми встановлених відрахувань і знижок. Рейтинг за цим видом податків представлений на рисунку 1.

Як видно з рисунка 1, в Україні мінімальна ставка цього виду податку — 18 %, максимальна ставка у Франції — 38 %, в Італії — 31,4 % [2]. Можна вважати, що дана ставка є задовільною для українського бізнесу, адже в грудні 2014 року Верховна Рада України прийняла новий Податковий кодекс, який скорочує кількість податків з 22 до 9. Також станом на 2017 рік було внесено зміни у Податковий кодекс, які передбачають звільнення на три роки від будь-яких перевірок новостворені підприємства, якщо вони мають обіг менше 3 млн грн. Всі ці зміни мають позитивний характер впливу на розвиток бізнесу, да-

ють можливість розширення виробництва без суттєвих змін в системі оподаткування [4].

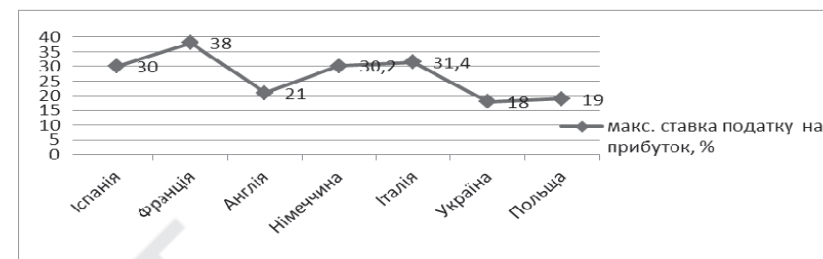

Рис. 1. Рейтинг країн за рівнем податку на прибуток

Другим за значущістю податком є ПДВ. В українському законодавстві цей податок являє собою форму вилучення до бюджету частини доданої вартості, створюваної на всіх стадіях виробництва, і визначається як різниця між вартістю реалізованих товарів, робіт і послуг та вартістю матеріальних витрат, віднесених на витрати виробництва та обігу [4]. ПДВ в даний час дуже поширений в світі. Адже він дозволяє точно визначити податкову складову ціни товару на кожній стадії виробництва і розподілу та звільнити від податку експорт та оподатковувати імпорт, а також здатний значно збільшити надходження до бюджету країни в порівнянні з іншими податками [5].

Розглянемо розмір цього податку в інших країнах світу (рис. 2).

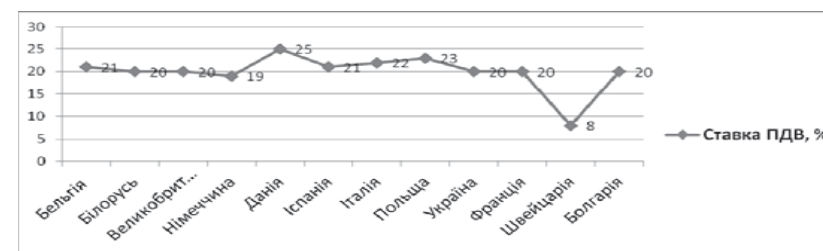

Рис. 2. Рейтинг країн за рівнем податку на додатову вартість

З рейтингу видно, що в Україні ПДВ становить 20 %. Максимальний рівень ставки в Данії — 25 %, а мінімальний в Швейцарії — всього лише 8 %, адже на сьогоднішній день ця країна є офшорною зоною [2]. Але в цілому рівень ставки цього податку перебуває на рівні

Наукове видання

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори

Українською та російською мовами

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Редактор *Н. Я. Рихтік*
Технічний редактор *М. М. Бушин*
Дизайнер обкладинки *В. І. Костецький*
Коректор *І. В. Шепельська*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,49.
Тираж 300 прим. Зам. № 188 (42).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.